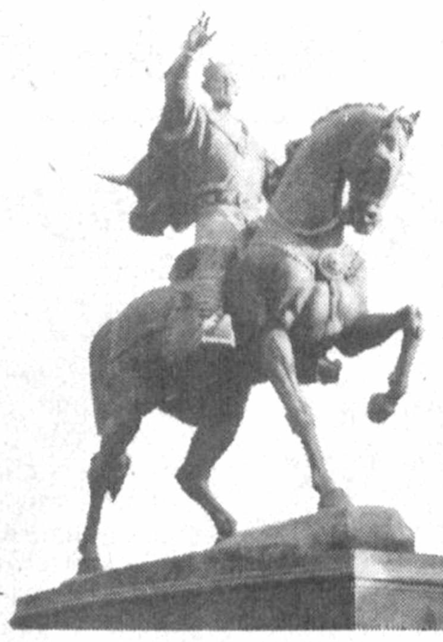

Халқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● E-mail: xalksuzi@uzpak.uz ● 2003 йил 2 апрель, №72 (3184) Чоршанба

Даволаниш — ҳуқуқий асосда

Бугун даволаш-профилактика муассасаларида тиббий хизмат кўрсатиш қай даражада? Беморларнинг ҳақ-ҳуқуқлари тўлиқ ҳимоя қилинаяптими? Кеча Олий Мажлисда «Беморларнинг ҳуқуқларини таъминлаш масалалари: халқаро тажриба» мавзусида бўлиб ўтган илмий-амалий конференцияда ана шу саволларга жавоб изланди.

Олий Мажлисда

Мазкур анжуман Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ижтимоий масалалар ва бандлик қўмитаси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилотининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ҳамкорлигида ўтказилди. Унда турли идора ва ташкилотлар, мамлакатимизда аккредитация қилинган халқаро ташкилотлар, соғлиқни сақлаш тизимининг илмий ва ўқув муассасалари ҳамда хусусий тизим вакиллари иштирок этишди.

Анжуманда таъкидланганидек, бугун мамлакатимизда ҳар бир фуқаронинг соғлом турмуш тарзини таъминлаш ва унинг фаровонлигини оширишга қаратилган ижтимоий йўналтирилган сиёсат олиб борилмоқда. Охирги йилларда аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш тизимини ислоҳ қилиш, уни жаҳон андозаларига мос келадиган даражага етказиш, соғлиқни сақлаш соҳасида пуллик хизмат кўрсатиш секторини яратиш, дори воситалари, дорилар ва махсус асбоб-ускуналар ишлаб чиқаришни кенгайтириш бўйича чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Шу билан бирга, сифатли ва юқори малакали тиббий ёрдам кўрсатишни таъминлаш учун шу соҳага мурожаат қиладиган шахсларнинг талаб-истакларини ўрганиш, бошқача қилиб айтганда, даволаш-муассасаларига, шунингдек, дорилар билан таъминлаш масаласида мурожаат қилган беморлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш лозим бўлади. Хорижий мамлакатлар тажрибасида ушбу йўналиш бўйича синовдан ўтган тажрибалар мавжуд. Жамоат ҳаётининг барча соҳаларини эркинлаштириш жараёни Ўзбекистонда ҳам беморлар ҳуқуқларини тўлиқ таъминлаш имкониятларини беради. Илмий-амалий конференция қатнашчиларининг маърузаларида айнан шу ҳақда гапирилди.

Муҳокама қилинган масалалар юзасидан қизиқарли баҳс-мунозаралар бўлди, таклифлар билдирилди. Табиийки, бу турли давлат ва жамоат тузилмаларининг беморлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда уларни таъминлаш соҳасидаги фаолиятида асосий йўналишларни белгилашга, шу билан бирга, норматив ҳуқуқий базани такомиллаштиришга асос бўлиши, шубҳасиз. Зеро, билдирилган таклифлар конференцияда қабул қилинган тавсияларда ўз ифодасини топди.

Ф. САНАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Истиқболли корхона

Айни кунларда Чирчиқ шаҳрининг Юмалоқ қўрғонида «Ўзенгилсаноат» уюшмаси, Тошкент вилояти ҳокимлиги ва Туркиянинг «Бурселхолдинг» компанияси ўзаро ҳамкорликда яна бир йирик қўшма корхонани бунёд этишмоқда. Янги корхонанинг умумий лойиҳа қиймати 38 миллион 950 минг АҚШ доллари миқдорида белгиланган. У «Бурсел-холдинг» компанияси ҳамда Европа Тикланиш ва тараққиёт банкининг маблағлари ҳисобидан молиялаштирилади.

Қўшма корхонада пахта хомашёсидан тўқимачилик, тикувчилик, бўёқ-пардозлаш маҳсулотлари ишлаб чиқарилади ва асосан хорижга экспорт қилинади.

— Янги корхонада ўрнатиладиган энг замонавий технологияда шаҳримизнинг бир ярим минг нафарга яқин иқтидорли йигит-қизлари меҳнат қилади, — деди Чирчиқ шаҳар ҳокими Шукрулло Бобоев. — Бу ерда йилига 57 минг дона трикотаж маҳсулотлари ишлаб чиқарилади. Шунинг 16 мингтасини болалар кийим-кечаги ташкил этади.

Қўшма корхонани 2003 йилнинг IV чорагида фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда. Корхона маҳсулотларини дастлабки 7 йилда Америка Қўшма Штатларининг «Террал» компанияси сотиб олади ва жаҳон бозорига олиб чиқади.

Ҳ. МАМАТОВ.

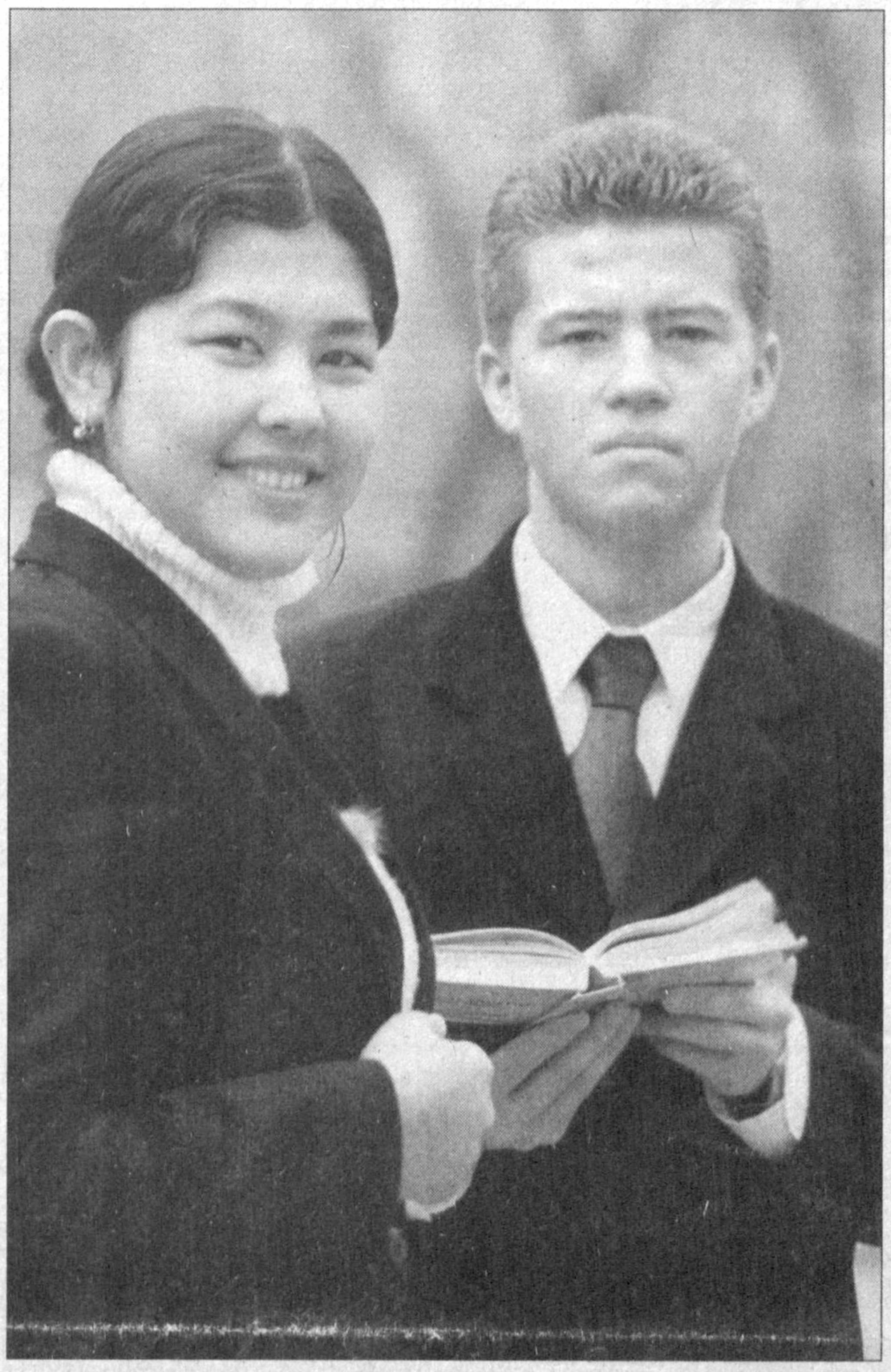

ТИЛ БИЛГАН — ЭЛ БИЛАДИ

Мустақил Ўзбекистонимизнинг халқаро ҳамжамият билан ҳамкорлик алоқалари тобора фаоллашмоқда. Бундай шароитда, айниқса, мамлакатимиз ёшлари ўртасида хорижий тилларга қизиқишнинг кучайиб бораётганлиги тушунарли ҳолдир. Жумладан, Тошкент Давлат шарқшунослик институти қошидаги Хорижий тиллар академик лицейида 260 нафар йигит-қизлар шарқ халқлари тилларини қунт билан ўрганмоқдалар.

Меҳринисо Холова лицейнинг 2-босқичида таълим олмоқда. У Япония элчихонаси томонидан ўтказилган нотиқлик санъати кўрик-танловида биринчи ўринни эгаллади. Академик лицейда бундай салоҳиятли ёшлар жуда кўп.

СУРАТДА: ***лицейдаги япон тили гуруҳининг илғор талабалари Меҳринисо Холова ва Марат Ҳабибраҳмоновлар.***

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

БУЮК ТАРИХИМИЗ КЎЗГУСИ

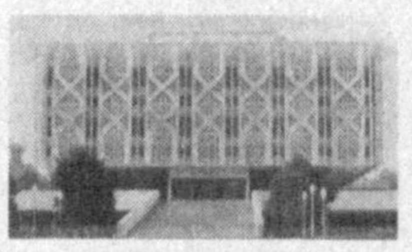

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов шу йилнинг 19 февралида Ўзбекистон тарихи давлат музейининг янги экспозицияси билан батафсил танишар экан, уни яратишда ҳам ташкилий, ҳам ғоявий, ҳам илмий-ижодий жиҳатдан катта иш қилинганлигини таъкидлаган ҳолда экспозицияни янада такомиллаштириш, унинг таъсирчанлигини ошириш бўйича ўзининг қимматли таклиф ва маслаҳатларини берди, ижтимоий-гуманитар фанлар, хусусан, тарих фанини ривожлантириш бўйича олимлар олдида бугунги кунда турган долзарб вазифаларни баён этди. «Миллий маданият ва давлатчиликнинг ўзаро уйғун ҳолда ривожланиб бориш эволюцияси билан бирга, бутун дунёда тан олинган, жаҳон эътироф этадиган, нафақат миллий, балки умуминсоний аҳамиятга эга тарихий экспонат ва ёдгорликларни, цивилизация намуналарини кўрсатиш орқали бизнинг юртимиз ана шундай ноёб бойликлар макони бўлганини яна бир бор исботлаб бериш, бу ҳақиқатни муҳрлаб қўйиш лозим. Шунда бу музей нафақат бизнинг минтақамизда, балки бутун дунёда тан олинадиган илм-фан ва маданият марказига айланади», — деди Президент.

Бугунги кунда музей экспозицияси Президентнинг таклиф ва маслаҳатлари асосида қайта кўриб чиқилди, у янада бойитилиб, айрим бўлимлар янгидан шакллантирилди, экспонатларнинг кўримли бўлиши ҳамда таъсирчанлиги оширилди, воқеалар ўртасидаги даврий изчилликни таъминлаш ва уларнинг ўзаро боғлиқлигини кўрсатишда тасвирийликка алоҳида эътибор берилди.

Бугун халқимиз асрлар давомида орзу қилиб келган мустақиллик шароитида яшамоқдамиз ва ишламоқдамиз. "Мустақиллик халқимизнинг XX аср охирида эришган буюк ютуғидир ва у ўзбек халқининг жаҳонда қадр-қимматини, обрўсини тиклаш учун қўлга киритган тарихий имкониятидир", — деган эди Президентимиз Ислом Каримов. Ана шундай тарихий имконият туфайли қандайдир тўполонлар ва ўзаро синфий курашлардан иборат қилиб кўрсатилган, ўта сохталаштирилган ва камситилган қадим тарихимиз инсониятнинг цивилизацион ривожланиши нуқтаи назаридан қайтадан кашф қилинди. Нафақат бугунги ҳаётимизнинг, балки ўтмиш тарихимизнинг ҳам эгаси бўлдик. Қисқа вақт ичида ўзбек цивилизациясининг ўзига хос тараққиёт қонунларини, унинг жаҳон цивилизациясининг ажралмас муҳим қисми эканлигини кўрсата оладиган батамом янги, илмий асосланган тарихий йўналишдаги музейлар қурилди. Бунга мисол қилиб Термизда қурилган Археология музейи, Тошкентдаги Темурийлар тарихи давлат музейи ва Қатағон қурбонлари хотираси музейи, Гулистон шаҳрида куни кеча ишга тушган маънавият маркази, батамом янгидан жиҳозланган Самарқанд давлат маданият тарихи музейи, Бухоро давлат қўриқхонаси, Фарғона ўлкашунослик музейларини мисол қилиб кўрсатишимиз мумкин. Бухоро, Хива, Термиз, Шаҳрисабз шаҳарларининг 2500-2700, "Авесто" китобининг 2700, Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги ва бошқа ўнлаб жаҳон миқёсидаги тадбирларнинг ўтказилганлиги нафақат тарихий қадриятларимизнинг тикланиши, балки ўзбек цивилизацияси шуҳратини, қолаверса, бутун Шарқ маданиятининг улуғворлигини дунёга кўз-кўз қилиш имкониятини берди.

Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан яна бир улуғ иш амалга оширилди. Ўзбекистон тарихи давлат музейида батамом янги, энг ноёб обидалар, ашёлар ва тарихий ҳужжатлар асосида тарихий-маданий тараққиётни холисона намойиш эта оладиган, илмий асосланган яхлит экспозиция яратилди. Мазкур экспозиция мамлакатимизнинг барча ҳудудларида маданий-маънавий ва ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг ривожланиши узлуксиз давом этганлигини, миллий давлатчиликнинг шаклланиши ва унинг эволюцион босқичларини илмий асосда кўрсатиб берди. Бу нарса янги экспозициянинг қуйидаги хусусиятларида янада яққолроқ кўринади. Биринчидан, музейда фақат ўз юртимиздан топилган, тош асридан тортиб бугунги кунимизгача бўлган ўта ноёб ашёлар қўйилган. Ваҳоланки, дунёдаги кўпгина машҳур музейларнинг экспозицияларидаги ашёларнинг аксарияти бошқа юртларнинг, ўзга халқларнинг маданияти маҳсулидир. Иккинчидан, музейда Ўзбекистон маданиятининг узлуксиз ривожи — энг қадимги замонлардан бугунги кунимизгача бўлган ҳар хил даврларга оид тарихий ва маданий жараёнлар бир мантиқий чизиқда, изчил кетма-кетлик тартибида берилган. Учинчидан, юртимизда инсон ва жамият ривожланиши, ишлаб чиқариш, фан ва маданият илк цивилизация давридан бошлаб узлуксиз тараққиётга эга эканлиги музей воситалари орқали ҳар томонлама очиб берилган. Тўртинчидан, ўзбек давлатчилиги жамият тараққиёти маҳсули сифатида мамлакатимиз ҳудудларида шаклланганлиги ва муттасил ривожланиб борганлиги кўрсатилган.

Музей экспозициясида ўн мингдан ортиқ тарихий ва археологик ашёлар, ҳужжатлар, харита ва схемалар ҳамда юксак дид ва юқори ишлаб чиқариш маданияти асосида яратилган ноёб ҳунармандчилик асарларидан намуналар қўйилган бўлиб, уларнинг баъзилари устида тўхталамиз.

Юртимиз ҳудудида бундан бир ярим миллион йиллар муқаддам энг қадимги инсон фаолиятининг маданий изларини жанубий Фарғонадан — Селунгур ғоридан топилган ёдгорликлар яққол кўрсатади. Ғордан бир неча юзлаб қайроқ тошлардан ясалган қўл чўқморлари, пайрахалар, учириндилар ва инсон суяги қолдиқлари топилди. Селунгур тош қуроллари ўзининг кўринишига кўра Африкадаги Танзанияда жойлашган Олдувей дарасидан, Эфиопиянинг Омо воҳаси, Исроилнинг Убайдия, жанубий Хитойдаги Чжоу Коу Тян ғорларидан топилган тош ашёларга ўхшайди. Селунгурдан топилган илк инсон суяклари homo erectus (тик юрадиган инсонлар) сирасига киради ва у жаҳон фанига биринчи маротаба фергантроп номи билан кирди. Селунгурдан топилган фергантропнинг елка суяги ва тишлари ҳам, Чашма (Фарғона вил.), Кўлбулоқ, Тошсой (Тошкент вил.) ёдгорликларидан топилган ашёлар ҳам антропология илмида ҳукм суриб келаётган хато нуқтаи назар — инсоният шаклланган ўчоқлари фақат битта марказда, Африкадагина эмас, балки жаҳоннинг кўп марказларида бирваракайига, жумладан, Марказий Осиё ҳудудларида ҳам шаклланганлигини исботлади.

(Давоми 2-бетда).

Минтақавий семинар

Нукусда оммавий ахборот воситаларида суд-ҳуқуқ ислоҳоти мавзуини ёритишга бағишланган семинар ўтказилди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилояти адлия, суд-ҳуқуқ тизими, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этдилар.

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди аъзоси Г. Пиржонов ва бошқаларнинг чиқишларида суд-ҳуқуқ ислоҳотининг бориши, бу жараённинг матбуот, телевидение ва радиода ёритилиши юзасидан фикр-мулоҳазалар ўртага ташланди.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Геологлар оилалари учун

Фориш туманининг энг чекка қишлоқларидан бири Учқулоқда замонавий икки қаватли қишлоқ врачлик пункти фойдаланишга топширилди. Кон қидирувчилар оилаларига хизмат кўрсатадиган мазкур тиббиёт маскани 6 миллион сўмлик замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган. Энди қишлоқ аҳли тиббий кўрикдан ўтиш учун 15-20 км. йўл босиб шифохонага бориш ташвишидан қутилишди.

Баҳриддин САТТОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН-ЕТТБ: АНЧА ИШ ҚИЛИНДИ, РЕЖАЛАР ЭСА БИСЁР

Evropa Tiklanish va Taraqqiyot Banki

ЕТТБ анжумани арафасида

Бу банк билан ҳамкорлик қилиш иқтисодий ислоҳотларни муваффақиятли амалга ошириш, бозор муносабатларини шакллантириш, демократик тамойилларни мустаҳкамлаш йўлида амалий ёрдам олиш билан бирга, жаҳон ҳамжамиятининг ишончини қозониш, янги ҳамкорлар топиш, дегани ҳамдир.

Жамғармасининг умумий ҳажми 20 миллиард еврони ташкил этувчи мазкур банк 1990 йили Франция президенти Франсуа Миттеран ташаббуси билан ташкил этилган. Банк Марказий ва Шарқий Европа ҳамда МДҲ мамлакатларида кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, режали иқтисодиёт шароитида яшаган мамлакатларда бозор муносабатларини шакллантиришга кўмак беришни мақсад қилган. Айни пайтда ЕТТБнинг олтмиш аъзоси бор. Европа Иттифоқи ва Европа сармоя банки ҳам унинг акциядори саналади.

2002 йил давомида банк фаолиятидан олинган даромад 661 миллион еврони ташкил этди.

Бу маълумотлар ЕТТБ нафақат Европа, балки бутун дунё миқёсидаги энг нуфузли молиявий ташкилотлардан эканини тасдиқлайди. Шу маънода, ЕТТБ Бошқарувчилар кенгашининг 4-5 май кунлари Тошкентда бўлиб ўтадиган XII йиллик мажлисини мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларга, уларнинг самарасига ва умуман Ўзбекистоннинг порлоқ келажагига қатъий ишончнинг ўзига хос амалий кўриниши, деб баҳолаш мумкин.

Мустақиллигимизнинг илк кунлариданоқ Ўзбекистон ҳукумати ЕТТБ билан алоқани йўлга қўйиш, ушбу нуфузли муассаса билан ҳамкорликда турли дастур ва лойиҳаларни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратди. ЕТТБ ҳам Марказий Осиё минтақасидаги етакчи мамлакатлардан бўлган Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилиш ниятида эканини намойиш этди. Орадан кўп ўтмай, 1992 йил апрелида Ўзбекистон ЕТТБнинг тенг ҳуқуқли аъзосига айланди. Бир йилдан сўнг, амалий ҳамкорликни бошлаш учун зарур шароитни юзага келтириш, ўзаро ишончни мустаҳкамлаш ва ҳамкорликнинг асосий жабҳаларини белгилаш жараёни ниҳоясига етгач, мамлакатимизда ЕТТБ иштирокидаги илк лойиҳа амалга ошрила бошлади. Айни пайтда банк иштирок этаётган турли дастур ва лойиҳалар сони йигирмага етган. Уларнинг умумий қиймати салкам бир ярим миллиард АҚШ долларига тенг.

ЕТТБ маблағлари Ўзбекистон иқтисодиётининг қайси соҳаларига йўналтирилаётганига эътибор қаратилса, улар асосан пахта ва нефтни қайта ишлаш, қурилиш, тўқимачилик, тоғ-кон саноати корхоналари, темир йўл тизимини такомиллаштириш, банк ва қимматбаҳо қоғозлар бозори соҳаларини ривожлантириш учун мўлжаллангани маълум бўлади. Бундан ташқари, банк кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, энергетика ҳамда сайёҳлик каби соҳаларни такомиллаштириш борасидаги дастур ва лойиҳаларда ҳам фаол иштирок этмоқда. Бу эса ЕТТБ мамлакатимиздаги иқтисодий ислоҳотларнинг асосий йўналишларини ривожлантиришга амалий ёрдам кўрсатиш ниятида эканини исботлаб турибди.

Мамлакатимизда ЕТТБ иштирокида амалга оширилаётган лойиҳалар ҳақида гапирганда, у Ўзбекистондаги хусусий секторни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратаётганини таъкидлаш жоиз. Айни пайтда юртимизда ЕТТБнинг мана шу мақсадга йўналтирилган умумий қиймати 180 миллион АҚШ долларини ташкил этувчи учта кредит лойиҳаси мавжуд. Ҳозирги кунда ҳажми 140 миллион долларга тенг бўлган тўртинчи кредит лойиҳасини очиш масаласи кўриб чиқилмоқда.

Ўзбекистон-ЕТТБ ҳамкорлигидаги яна бир диққатга сазовор соҳа — банкнинг сармоявий фаолияти. У банкнинг турли лойиҳаларда акциядор сифатида иштирок этишини назарда тутади. Ҳозирги кунда ЕТТБ "Ўзбеклизинг Интернейшнл" қўшма лизинг компанияси, "ЎзДЭУ банк" қўшма банки, "Косонсой-Текмен" қўшма корхонаси ва бошқа корхона ҳамда муассасалар иштирокидаги лойиҳаларда қатнашмоқда.

Банк мамлакатимиз иқтисодиётида катта аҳамият касб этаётган енгил саноат соҳасини ривожлантиришга ҳам ўз ҳиссасини қўшмоқда. Жумладан, "Косонсой-Текмен" қўшма корхонаси томонидан ишлаб чиқилган лойиҳани амалга ошириш учун 10 миллион доллар ажратилган бўлса, қўшма корхона фаолиятини янада такомиллаштириш учун қўшимча 14 миллион доллар миқдорида кредит ажратилган.

ЕТТБ "Зарафшон-Ньюмонт" қўшма корхонасини молиялаш учун 112 миллион, Тошкент аэропортини таъмирлаш учун 36 миллион, Фарғона нефтни қайта ишлаш заводи учун 90 миллион АҚШ доллари миқдорида кредит ажратганини ҳам эслатиб ўтиш ўринлидир.

Айни пайтда мамлакатимиз иқтисодиётининг турли соҳаларини ривожлантириш учун умумий қиймати 320 миллион АҚШ долларига тенг бўлган саккизта лойиҳани амалга ошириш бўйича тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда.

Бобур СОБИРОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

Иккинчи чақириқ Олий Мажлис XI сессияси очилишига 22 кун қолди

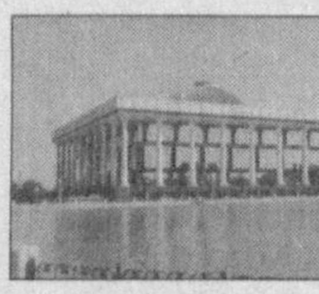

Конституция давлатнинг асосий қонуни сифатида узоқ муддат ҳаракат қилишга, барқарор туришга мўлжалланган ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади. Конституциянинг барқарорлиги — унинг муҳим юридик жиҳати бўлиб, худди ана шу нарса мамлакатдаги мустаҳкам қонунийликнинг, давлат ҳокимиятини ташкил этиш ва амалга оширишнинг шахс, жамият ҳамда давлат ўртасидаги ўзаро муносабатлар мувозанатининг гаровидир.

ҲАЁТ ТАЛАБ ҚИЛГАН ЎЗГАРИШ

Маълумки, мамлакатимиз Асосий қонуни 1992 йил 8 декабрда қабул қилинган. Унинг олтинчи бўлимининг 127-128-моддаларида Конституцияга ўзгартириш киритиш тартиби белгилаб қўйилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 2003 йил 24 апрелда бўладиган иккинчи чақириқ ўн биринчи сессияси кун тартибига «Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тартиби тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси ҳақидаги масала ҳам киритилган.

Конституцияга ўзгартириш киритилиши, унинг айрим жиҳатларини ҳаётга мослаштириш, аниқлаштиришдан иборатдир. Аслида ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш орқали Конституция мукаммаллаштирилади, такомиллаштирилади. Шу тариқа, унинг асосий мазмун ва моҳияти сақлаб қолинади. Янги конституцияни қабул қилиш ёки амалдагисини ўзгартириш ҳар доим сиёсий ҳаётдаги бурилишлар, ўзгаришлар билан боғлиқ бўлади.

Дунёдаги ривожланган мамлакатларнинг конституциявий тажрибасини ўрганиш шуни кўрсатадики, конституцияни ўзгартириш учун жуда кўп давлатларда мураккаблаштирилган махсус тартиб ва тегишли қонунчилик жараёни ўрнатилган. Мазкур жараён конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги ташаббуснинг намоён этилишидан бошланади. Бир қатор давлатлар конституцияларида бундай ташаббус кирита оладиган субъектлар рўйхати белгилаб қўйилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва амалдаги қонунчилигида конституцияни ўзгартириш ёки унга қўшимчалар киритиш тўғрисида ташаббус билан чиқадиган субъектлар белгиланмаган. Демак, бундай таклиф билан умумий тарзда қонунчилик субъектлари чиқиши мумкин. Конституциямизнинг 82-моддасига, асосан, қонунчилик ташаббусига қуйидаги субъектлар эга.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти;

Ўз давлат ҳокимиятининг олий органи орқали Қорақалпоғистон Республикаси;

Олий Мажлис депутатлари;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси;

Конституциявий суд;

Олий суд;

Олий хўжалик суди;

Бош прокурор.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили тўғрисидаги қонуннинг 9-моддасига кўра, Омбудсман ҳам қонунчилик ташаббусига эга.

«Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги таклиф Олий Мажлисга келиб тушгач, Олий Мажлис олти ой мобайнида Конституцияга ўзгартиришлар ҳамда тузатишлар киритиш тўғрисидаги кенг ва ҳар томонлама муҳокамани ҳисобга олган ҳолда қонун қабул қилиши мумкин. Агар Олий Мажлис Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги таклифни рад этса, таклиф бир йил ўтгандан кейингина қайта киритилиши мумкин» (Конституциянинг 128-моддаси). Мамлакатда қонунчилик борасида шаклланган амалиётга кўра, башарти, Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисида таклиф киритилса, аввало, у тегишли асослантирувчи ҳужжатлар билан Олий Мажлисга тақдим этилади. Бунда таклиф этилаётган ўзгартиришнинг мақсади вазифаси ва ундан кутилаётган ижтимоий-сиёсий оқибатлар батафсил таърифланиши лозим. Борди-ю, бунинг учун қўшимча моддий ва бошқа харажатлар талаб этиладиган бўлса, таклифни киритган ташаббускор субъект бу бўйича тегишли молиявий-иқтисодий далилларни илова қилиши лозим.

Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги таклифлар Олий Мажлис Раисига ёки Олий Мажлис Кенгашига тақдим этилиши ва Олий Мажлис котибиятида рўйхатга олиниши лозим. Агар «Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси ёки таклиф Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Регламенти ва Қонун лойиҳаларини тайёрлаш тартиби тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг талабларига жавоб бермаса, у Олий Мажлис Раиси ёки Олий Мажлис Кенгаши томонидан қайтарилиши мумкин.

Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги таклиф кенг ва ҳар томонлама муҳокама этилиши лозим. Шу боис, бу борадаги таклиф расман рўйхатга олингач, у дастлабки тарзда кўриб чиқиш ва бундан буён унинг устида иш олиб бориш юзасидан таклифлар тайёрлаш учун, Олий Мажлис Раиси ёки Олий Мажлис Кенгаши томонидан парламентнинг тегишли қўмиталари, комиссияларига ҳамда айни вақтда, Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитасига юборилиши назарда тутилади.

Олий Мажлис ёки унинг Кенгаши Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги Қонун лойиҳаси ёки қонунчилик таклифини дастлаб кўриб чиқиши ва муҳокама этиш учун махсус комиссия тузиши ҳам мумкин. Мазкур лойиҳа парламент депутатларига барвақт тарқатилиши, шунингдек, кенг жамоатчилик муҳокамасига чиқарилиши лозим бўлади.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, ҳозирги кунда жамиятимизда янги-янги ҳуқуқий муносабатлар, яъни қонунда эътироф этилмаган ҳолатлар вужудга келмоқда. Сўзсиз, мустақил республикамиз ҳаётидаги бундай янгиланишлар ва муносабатлар асосий қонунимиз бўлган Конституциямизга ўзгартириш ва қўшимчалар киритишни тақозо этмоқда.

Воҳиджон ТОПИЛДИЕВ,
Мирзо Улуғбек номидаги ЎзМУ катта ўқитувчиси.

Синиш бор гап, лекин...

Ҳақиқатдан ҳам, бозор иқтисодиёти шароитида якка тадбиркор ёки юридик шахснинг синиши бор гап. Бундан кўз юмиб бўлмайди. Шундай экан, ана шу жараёнда юзага келадиган муносабатларни тартибга солувчи қонун керакми? Албатта, керак. Шунинг учун ҳам, «Банкротлик тўғрисида» (янги таҳрири)ги Қонун лойиҳаси Олий Мажлиснинг навбатдаги сессияси муҳокамасига киритилган.

Аслида банкротлик нима ўзи? Қонун лойиҳасида ана шу ҳақдаги асосий тушунчалар берилган. Банкротлик (иқтисодий ночорлик) дегани шуки, унда якка тадбиркор ёки юридик шахснинг кредиторлар талабларини тўла ҳажмда қондиришга ёки бюджетга, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлай олишга қодир эмаслигини англатади.

Хўш, шундай ҳолатда нима қилинади? Қонун лойиҳасида ҳаётда рўй бериши мумкин бўлган ҳамма ҳолатлар эътиборга олинган.

Шуниси ҳам борки, энди лойиҳанинг 4-моддасида айтилганидек, «... Агар тегишли мужбуриятлар ва (ёки) тўлов мажбурияти юзага келган кундан эътиборан уч ой давомида қарздор томонидан бажарилмаган бўлса, унинг банкротлик аломати деб эътироф этилади». Демак, Қонун қабул қилинса, бундан буён якка тадбиркор ҳам, юридик шахс ҳам ҳисоб-китобини шунга яраша пухта олиб бориши лозим. Акс ҳолда банкротлик аломати юзага келади. Шу ўринда бир мисол келтирсам. Ўтган йили Қашқадарё вилоятида иқтисодий ночорлик аломати юзага келган 35 та корхонадан 6 тасига банкротлик тамойили қўлланилди, 4 таси банкрот деб эътироф этилди. Мониторинг олиб борилаётган мулкида давлат улуши бўлган 464 та корхонадан 64 тасида рентабеллик даражаси паст, яъни банкротлик аломати мавжуд. Ушбу корхоналарнинг 34 фоизи қурилиш, 18 фоизи саноат корхоналаридир.

Нима учун корхоналар банкрот бўлиб қолмоқда? Аввало шуни айтиш керакки, корхона раҳбарлари қонунларни яхши билмайдилар. Натижада, ҳатто сотилган маҳсулотнинг пули тушмасдан дебитор қарз пайдо бўлади.

Қарздор бўлиш мумкин, лекин қарзни вақтида тўлаш чораси кўрилмаса, у ёмон бўлади. Оқибатда нафақат қарздор, балки бошқалар ҳам зарар кўради. Қонун лойиҳасида бу ҳам инобатга олинган. Масалан, 17-моддада «Манфаатдор шахслар» кимлиги тушунтирилган. Ҳатто «қарздор — жисмоний шахсга нисбатан манфаатдор шахс дейилганда унинг хотини (эри), ота-онаси, бува-бувилари, ака-укалари, опа-сингиллари ҳамда боласи, невараси, чевараси, опа-сингил ва ака-укаларининг боласи, невараси, чевараси, эвараси, хотинининг (эрининг) опа-сингиллари ва ака-укалари тушунилади», дейилган. Кўряпсизми, қарздорлик, қарзни тўлолмаслик қандай ёмон, у қандай оқибатларга олиб келади. Ундан нафақат қарздор, қарздорнинг чеварасигача зарар кўради. Шохига урсанг, туёғи зирқирайди деб бекорга айтилмаганда ахир. Қонун лойиҳасида ана шу жиҳатлар назарда тутилган.

Банкротликни яшириш мумкинми? Мабодо шундай ҳолат аниқланса, прокурор қарздорни банкрот деб топиш тўғрисида хўжалик судига ариза билан мурожаат этишга ҳақли бўлади. Кўринаяптики, бундан кейин якка тадбиркор ҳам, юридик шахс ҳам фақат қонунга амал қилиши шарт. Йўқса, охири вой бўлади. Яна шуниси ҳам борки, (186-модда) «Қарздор томонидан мол-мулкнинг яширилганлиги ёки унинг ўз мол-мулкини учинчи шахсларга ғайри қонуний тарзда берганлиги фактлари аниқланган тақдирда, банкротлик жараёнида талаблари қондирилмай қолган кридетор ундурувчи ана шу мол-мулкка қаратиш талабини тақдим этишга ҳақли». Бу ҳам қарздорнинг фириб беришига йўл қўймайди, деб ўйлайман.

Қолаверса, 192-моддада «Банкротликка олиб келган ғайриқонуний ҳаракатлар»га тўлиғича изоҳ берилган. Шундай ҳаракатлар жумласига «Мансабдор шахсларнинг ёки қарздор мол-мулки эгаларининг ёхуд кредитор (кредиторлар) ёки бошқа шахсларнинг қасддан қилган хатти-ҳаракатлари билан қарздорга ёки кредиторга (кредиторларга) зарар етказган қоидабузарликлар тушунилади».

Айтмоқчиманки, «Банкротлик тўғрисида» (янги таҳрири)ги Қонун лойиҳасида ҳаётимизда учраши, рўй бериши мумкин бўлган ҳамма ҳолатлар ҳисобга олинган. Эндиликда буни ҳар бир тадбиркор, юридик шахс мукаммал билиши ва амал қилиши шарт. Шундай бўлса, иш банкротликкача бориб етмайди.

Қурбон ПАНЖИЕВ,
«Қашқадарёавтойўл» бирлашмаси раиси,
Олий Мажлис депутати.

Серёғин баҳор ташвишлари

Бу йил кўклам одатдагидан кўра серёғин келди. Кузқиш мавсумида ҳам ёғингарчилик меъёридан бирмунча ортиқ бўлганди. Албатта, қор-ёмғир — ризқ-рўзимиз. Шу билан бирга, ҳаддан зиёд ёғингарчилик дарё, сой ва кўлларнинг тўлиб-тошишига, ер ости сувлари сатҳининг кўтарилишига, оқибатда баъзи жойларда тошқин, сел, қор ва ер кўчкилари каби табиий офатлар юз беришига сабаб бўлиши мумкин.

Ўзбекистон Фавқулодда вазиятлар вазирлиги матбуот хизмати маълумотларида келтирилганидек, жорий йил баҳор-ёз ойларида баъзи сойларда тошқин ва сел оқимлари ўтиши, айрим тоғли жойларда кўчки ҳодисалари юз бериши тахмин қилинмоқда. Вазирлар Маҳкамаси 2003 йил 7 март куни қабул қилган "Тошқин ва сел оқимлари, кўчки ҳодисаларининг олдини олиш ва уларнинг оқибатларини тугатишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарор бундай нохуш воқеаларнинг олдини олиш, ўз вақтида огоҳлантириш жиҳатдан муҳим аҳамиятга эгадир.

Қарорга мувофиқ тошқин ва сел оқимларини хавф-хатарсиз ўтказиш, кўчки ҳодисаларининг олдини олишни таъминлаш бўйича ҳукумат комиссияси тузилди. Бир қанча чора-тадбирлар белгиланди ва уларнинг ижросини таъминлаш юзасидан тегишли вазирликлар, идоралар ва вилоятлар ҳокимликлари зиммасига муайян вазифалар юклатилди.

Айни кунларда мазкур қарор талабларини бажаришга қаратилган изчил саъй-ҳаракатлар олиб борилмоқда. Хусусан, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги мутахассислари кўчки, тошқин ва сел хавфи бўлган ҳудудларни аниқлаш учун авиация кўмагида мунтазам кузатув ишларини амалга ошираётир. Табиий офатлар эҳтимоли мавжуд ҳудудлардаги аҳоли зудлик билан хавфсиз жойларга кўчириляпти. Дарё ва кўллар тўғонлари мустаҳкамланаётир. Ички ишлар вазирлиги ходимлари билан ҳамкорликда табиий офатлар юз бериши мумкин бўлган зоналарга бориш йўлларида ташкил этилган назорат постлари кеча-кундуз ишлаб турибди.

(ЎзА).

БУЮК ТАРИХИМИЗ КЎЗГУСИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Экспозициядан жой олган Зараутсой (Сурхондарё вилояти) қоятош суратлари юртимизда илк санъат бундан қарийб 14-15 минг йил аввал, мезолит (ўрта тош) даврида шаклланганлигини ва ўзининг аҳамиятига кўра жаҳонга машҳур Испаниянинг Алтамира, Франциянинг Ляско ғорлари деворий суратлари қадр-қимматига тенг эканлигини исботлаб турибди.

Яқинда Қизилқумдан (Навоий вилояти) топилган, бундан қарийб 7 минг йил муқаддам аждодларимиз қўли билан лойдан ясалган, бахтли тасодиф ила бутун сақланиб қолган хумчани кўриб ҳайратга тушасиз. Ҳа, аждодларимиз қадам-бақадам тараққиётга интилиб яшаганлар.

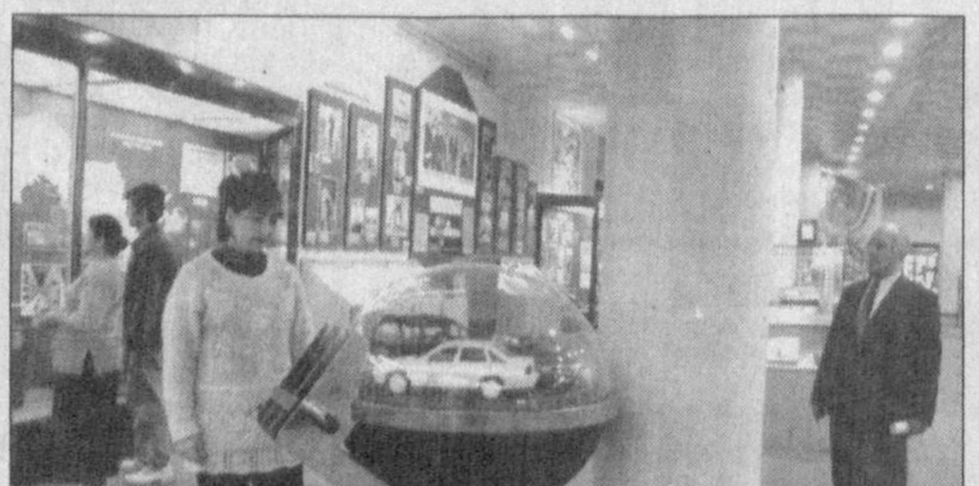

Бугунги кунимиздан 4-5 минг йиллар аввал мамлакатимизда сунъий суғориш ва шудгорлаб экишга асосланган деҳқончилик маданияти шаклланди. Ўзбекистон ҳудудларида ўнлаб бронза даври ёдгорликлари топилди. Жарқўтон, Сополли тепа, Молали тепа (Сурхондарё вилояти), Далварзин (Андижон вил.), Чуст (Наманган вил.) каби археологик ёдгорликлар шу сирага киради. Бу ерлардан топилган буғдой, арпа, сули, тариқ, жийда, узум донлари қолдиқлари юртимизда деҳқончилик, боғдорчилик маданияти жуда эрта шаклланганлигини исбот қилади. Энг муҳими, бундан қарийб 5 минг йил аввал аждодларимиз бронза металл эритиш технологиясини ўзлаштирдилар. Мис ва қалай ёки мис билан қўрғошин аралашмасидан бронза металини кашф қилдилар. Ундан заргарлик буюмлари, меҳнат қуроллари ясадилар. Бундай ашёларнинг кўплаб турлари музей экспозициясидан жой олган. Аждодларимиз кундалик ҳаёт тажрибасидан келиб чиқиб, металл эритиш технологиясини, у билан боғлиқ физик-кимёвий жараёнларни кашф этишган. Масалан, сифатли бронза олиш учун мис билан қўрғошин аралашмаси 9:1 нисбатда ва уни эритиш ҳарорати 930-1030 даража бўлиши кераклигини жуда яхши билишган.

Шу тариқа кучли деҳқончилик ва металлургияга асосланган, иқтисоди тараққий қилган Жарқўтон, Молали, Далварзин каби ўнлаб шаҳар марказлари пайдо бўлди. Булар ростмана ўзбек цивилизацияси ўчоқлари эди. Улар Хараппа-Ҳинд, Эрон, Месопотамия, Миср цивилизация марказлари билан бир қаторда туради. Бутун ўрта шарқда кичик-кичик шаҳар-давлатлар бўлгани каби бундан 3-3,5 минг йил муқаддам Жанубий Ўзбекистон ҳудудларида воҳа-давлатчилик тизими шаклланди. Буни Шеробод дарёси ҳавзасидаги Жарқўтон илк шаҳар маркази харобалари ва унинг атрофида жойлашган археология ёдгорликлари мисолида кўришимиз мумкин. Худди шундай воҳа-давлатчилик жараёни Фарғона водийсида Далварзинтепа, Зарафшон воҳасида Узунқир мисолларида ҳам кузатилади. Бу жараён экспозицияда бронза ашёлари, сопол идиш-товоқлар, шаҳар ва бинолар тарҳлари чизмалари сифатида ўз аксини топган. Аждодларимиз асрма-аср тараққиётга интилиб, бундан қарийб 3 минг йил муқаддам темир эритиш ва ундан меҳнат қуроллари ясашни ўзлаштирди. Меҳнат қуролларининг такомиллашуви ва давлатчиликнинг юксалиши натижасида Бақтрия, Хоразм, Сўғд ҳудудларида узунлиги 15-20 км, баъзан 40-50 км.га етадиган каналлар қазилди, деҳқончилик майдонлари кескин кенгайди ва шуларнинг эвазига шаҳарлар сони ошди. "Авесто"да зикр қилинган учта давлат – Бақтрия, Хоразм ва Сўғд айнан Ўзбекистонимиз ҳудудларида жойлашган бўлиб, улар ва яна зардуштлик дини ҳақидаги маълумотлар, темир, сопол ашёлар музей стендларидан жой олган.

Ашёвий далиллар, музейшуносликнинг хилма-хил воситалари орқали юртимизни аҳамонийлар Эрони (мил.авв. VI-IV асрлар) босиб олгунга қадар унинг ҳудудларида учта давлат – Бақтрия, Хоразм, Сўғд бўлганлиги намойиш этилган.

Музей витриналарида милоддан аввалги IV асрда Спитамен раҳнамолигида халқимизнинг Александр Македонский қўшинларига қарши олиб борган мардона кураши далиллар орқали ёритилган. Кушонлар салтанати турли-туман тангалар, буддавийлик санъати намуналари, ранг-баранг археологик ашёлар ёрдамида кўрсатилган. Бундан 1500 йиллар аввал барпо қилинган, Бухоро ҳукмдорларининг маҳобатли Варахша (Бухоро вилояти) саройининг деярли барча хоналари ганчдан ясалган ҳайкаллар, нақшлар билан безатилган. Айниқса, қадимги мусаввирлар томонидан ишланган ранг-баранг деворий суратлар диққатга сазовордир. Бу суратларда юрт осойишталиги учун курашган ботирларнинг ва ҳар хил маъбудаларнинг тасвирларини кўришимиз мумкин. Худди шу хилдаги деворий суратлар Тохаристондаги Болаликтепа, Самарқанд шаҳридаги Афросиёб, Ургут туманидаги Жартепа ҳамда Хоразмнинг бир қатор ёдгорликларидан ҳам топилган. Бу ҳолат V - VIII асрларда юртимизда маҳобатли рангтасвир санъати кенг ва юксак даражада ривожланганлигини кўрсатиб турибди.

VIII асрдан бошлаб араблар юртимизни истило қила бошладилар. Бу босқин натижасида бир қанча шаҳарлар ва қишлоқлар вайрон бўлди. Аммо аждодларимиз қисқа вақтда вайроналарни қайта тиклаб, ҳаётларини изга туширишга эришдилар. Чунки, юртимизда азалдан ҳукм сурган ижтимоий муҳит, яратувчилик, тараққиётга интилиш ҳисси кудратли эди. Шу сабабдан ҳам Арабистон ярим оролида туғилган ислом дини бизнинг юртимизда сайқалланди, илмий асосланган илоҳий таълимот сифатида жаҳоний юксакликка кўтарилди. IX-XII асрларда аждодларимизнинг ислом динининг илоҳий фан даражасига кўтарилишига қўшган ҳиссалари жуда салмоқли бўлди. Имом Бухорий, Имом Мотуридий, Исо Термизий, Абдухолиқ Ғиждувоний, Бурҳониддин Марғиноний каби улуғ аждодларимиз ислом таълимотини тушунтириш ва ривожлантириш йўлида оламшумул хизматлар қилганликларини бугунги кунда ислом дунёсининг барча олимлари тан олганлар.

Бу даврда жаҳон цивилизацияси равнақига улкан улушларини қўшган, математика, астрономия, тиббиёт, табиат ҳақидаги фанларнинг шаклланишида буюк хизматлар қилган Мусо Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино каби даҳоларимиз билан ҳақли равишда фахрланамиз. Бу асрларда айниқса шаҳарсозлик маданияти яхши ривожланган. Самарқанд, Бухоро, Кеш-Шаҳрисабз, Хива, Термиз, Тошкент, Аксикент, Андижон, Қўқон ва Марғилон каби шаҳарлар маданият, илм-фан, ҳунармандчилик, савдо-сотиқ марказларига айланди. Тарихда Буюк ипак йўли номи билан машҳур бўлган Шарқ билан Ғарбни боғлаб турувчи савдо йўлининг бир йўналиши юртимиз ҳудудларидан – Фарғона, Ховос (Сирдарё вил.), Зомин (Жиззах вил.)дан ўтиб, Самарқанд ва Бухоро орқали Жанубий Эрон томонга, иккинчи йўналиши эса Хива (Хоразм вил.) ва Мздақхон (Қорақалпоғистон Респ.) орқали Қора денгиз бўйларига кетар эди. Шу сабабли музей экспозициясида Византияда ишланган қора мунчоқлару бронзадан қуйилган Хитой ойналаридан тортиб ўзимизнинг юртда юқори технология асосида ишлаб чиқарилган нафис шиша идишлар, юқори ҳароратга чидамли кимё ва тиббиёт соҳасида ишлатиладиган симоб кўзачаларни, бронзадан зарб қилинган Қорахонийлар ва Хоразмшоҳлар тангаларини кўрасиз. Шундай қилиб, IX-XII асрлардаги илмий-маданий юксалиш бутун дунёда Шарқ Уйғониш даври деб улуғланади. Экспозицияга қўйилган ашёвий далиллар орқали буни юракдан ҳис этиб, қалбингиз ғурурга тўлади.

Бир ярим асрлик мўғуллар истибдодидан сўнг Мовароуннаҳр ҳукмдорлигига сайланган Амир Темур катта куч-ғайрат билан бу юртни тиклашга, обод, осойишта ва фаровон қилишга киришди. Соҳибқирон бобомиз дастлаб бир неча минг йиллик анъанага эга бўлган, аммо мўғуллар емириб ташлашга уринган ўзбек давлатчилигини тиклашга бел боғлади. Амир Темур давлат бошқарувининг мукаммал қонун-қоидаларини, иқтисодий ислоҳотлар, ҳарбий тизимларни яратдики, бу нафақат мулки Туронда, балки дунёнинг бошқа кўплаб мамлакатлар давлатчилигига ҳам андоза бўлиб хизмат қилди. У мўғуллар вайрон қилган шаҳар ва қишлоқларни, суғориш тармоқларини, экинзорларни, савдо-карвон йўлларини тиклади. Соҳибқирон бобомиз қадимий Самарқандни ўз салтанатининг пойтахти қилиб танлар экан, уни ҳар томонлама гўзал, обод ва бетакрор қилишга аҳд қилди. Бу шаҳарга дунёнинг турли томонларидан олимларни чорлаб, уларга ҳомийлик қилди, ҳашаматли мадрасалар, кутубхоналар барпо қилдирди. Амир Темурнинг яратувчилик даҳоси эвазига Самарқанд "ер юзининг сайқалига" айланди. Соҳибқирон бобомиз нафақат пойтахт Самарқандни, балки Мовароуннаҳр, Эрон, Хуросоннинг бошқа шаҳарларини ҳам обод қилди. Амир Темур ва темурийлар даврида меъморчилик, ҳунармандчилик, савдо-сотиқ, санъат, маданият, илм-фан гуркираб ривожланди. Музей экспозициясидан Амир Темур салтанати харитаси, тангалари, нақшли сирланган сопол идишлар, ёғоч ўймакорлик, кандакорлик санъати намуналари, қора металлдан ишланган жангчи совути, архитектура-қурилиш деталлари ва биноларнинг макетлари ҳамда Алишер Алиқуловнинг алоҳида музей учун яратган "Амир Темур" номли улуғвор панноси ўрин олган.

Амир Темур мамлакатнинг тараққиётида қўшни давлатлар билан ўзаро иқтисодий ва маданий алоқалар муҳим аҳамиятга эга бўлишини яхши англаганлиги учун Шарқ ва Ғарб мамлакатлари билан дўстона дипломатик муносабатлар ўрнатган эди. Жаҳонга машҳур Мирзо Улуғбек, Али Қушчи, Ғиёсиддин Жамшид каби олимлар, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Мирзо Бобур каби шоирлар Амир Темур яратиб кетган қулай илмий ва маданий муҳит туфайли етишиб чиққанлар, десак муболаға бўлмайди. Шунинг учун ҳам экспозицияда Амир Темур ва темурийлар даврини кўрсатишга алоҳида эътибор берилган.

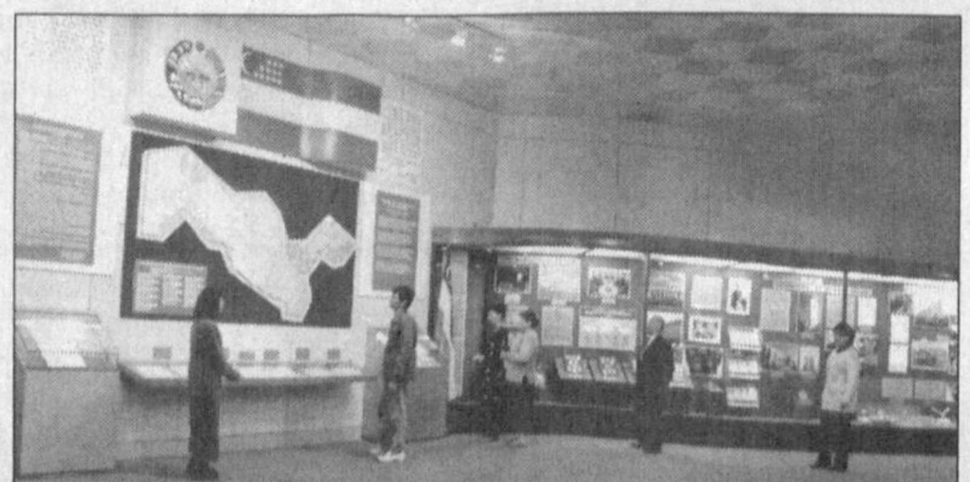

Музей янги экспозициясини яратишда тарихий-маданий ривожланиш ва халқимизнинг бунёдкорлик қудратини кўрсатишга алоҳида эътибор берилганлиги туфайли айрим даврлардаги у ёки бу даражадаги узилишлар кўзга ташланмайди. Бу жиҳатдан XVI-XIX асрлар, юртимизнинг чор истилочилари томонидан босиб олиниши ва шўролар даврларининг кўрсатилиши характерлидир. Масалан, XVI-XIX асрлардаги тарихимизга оид экспозицияни шакллантиришда этнографик материаллар, халқ амалий санъати, ҳунармандчилик, адабиёт ва санъат намуналарига кўпроқ эътибор қаратилган. Экспозицияда Комил Хоразмий томонидан кашф этилган миллий нота ёзуви – дунёда тенги йўқ Хоразм танбур чизиғининг олтин суви юритилган асл нусхасининг биринчи бор намойиш этилаётганлиги ҳам ана шу мақсадни кўзлайди. Бир сўз билан айтганда, томошабин кўз ўнгида музей воситаларида тарих бутун борлигича холис ва объектив равишда намоён бўлган.

Музейнинг жуда ёруғ Мустақиллик залига киришимиз билан беихтиёр ёруғ кунларга етиб келганимиз, озодликка эришганимиздан қалбимизда ажиб бир ҳиссиёт – шукроналик ва ғурур пайдо бўлади. Мустақил Ўзбекистон давлатининг рамзлари: Байроғимиз, Гербимиз, Мадҳиямиз, Президентимиз, Конституциямиз турли-туман тасвирий воситалар орқали кўрсатилган. Музей экспозициясидан жой олган юзлаб рангтасвир воситалари, фотоҳужжатлар, диаграммалар, макетлар, мамлакатимиз иқтисоди, маданияти, илму фани, маорифи, спорти мисли кўрилмаган ютуқларга эришганлиги ниҳоятда кўримли бир ҳолда намойиш этилган.

Хулоса қилиб шуни айтишимиз керакки, музей экспозициясида халқимизнинг бунёдкорлик даҳоси эвазига юзага келган ижтимоий-иқтисодий ва маданий жараёнларни акс эттириш орқали ўзбек цивилизацияси ва давлатчилигининг босқичма-босқич ривожи ва яхлит тарихи тўла намоён этилган.

Ўзбек давлатчилиги бундан қарийб 3,5 минг йил муқаддам воҳа-давлат сифатида шаклланди ва асрдан-асрга ривожланиб, юксалиб борди. 2750-2500 йиллар аввал йирик давлатлар – Бақтрия, Хоразм, Сўғд подшолиги, сўнгроқ 2100-1800 йиллар олдин қудратли Кушон салтанати, IX-XII асрларда Қорахонийлар, Хоразмшоҳлар сулоласи, XIV- XV асрларда Амир Темур салтанати ва XX аср сўнгида мустақил Ўзбекистон давлати сифатида тарих саҳнасида ўзининг муносиб ўрнига эга бўлди.

"Биз, — деган эди И.Каримов, — буюк давлат қуришни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйган эканмиз, бунинг учун замонавий, сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий, маънавий имкониятларимиз билан бир қаторда тарихий асосимиз ҳам бор". Музей экспозицияси билан танишган ҳар бир томошабин ана шу тарихий асосни тўла кўра олади ҳамда мазкур экспозиция бутун руҳи ва мақсади билан келажакка қаратилганлигига қатъий ишонч ҳосил қилади.

Азиз юртдошимиз, Ўзбекистон тарихи давлат музейи экспозициясини кўриб, ҳис қилиб, қалб қўрингиздан ўтказиб, ўзингиз ҳам бунга амин бўласиз, деган умиддамиз.

Тўра МИРЗАЕВ,
филология фанлари доктори, профессор.
Темур ШИРИНОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.

Музей залларидан олинган суратлар Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВники.

Бизнесингиз учун янги имкониятлар!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИ

АҚШда ишлаб чиқарилган технологик ускуналар, машиналар ва агрегатлар сотиб олиш учун кичик ва ўрта тадбиркорликни АҚШ экспорт–импорт банки кредит йўналиши ҳисобидан хорижий валютада қўллаб-қувватлаш дастурини амалга оширмокда.

- импорт контракти банк томонидан молияланиши – 100 минг АҚШ долларидан 5 млн. АҚШ долларигача;
- кредит муддати — 7 йил;
- қарз олувчининг ўз маблағлари иштироки – лойиҳа қийматининг камида 25 %;
- гаров таъминоти – кредит қийматининг камида 120 %.

АҚШдаги потенциал технология ишлаб чиқарувчиларни излашда сизга қуйидаги интернет-сайтлар ёрдам беради:

www.processfood.com
www.packexpo.com
www.buyusa.com
www.keyww.com
www.usamanufacturers.com

Лойиҳангизни муваффақиятли амалга ошириш учун ACDI/VOCA (АҚШ) компаниясининг юқори малакали маслаҳатчилари жалб қилинган.

Қўшимча маълумотлар олиш учун Кичик ва ўрта бизнес бош бошқармасига ёки банкнинг исталган бўлим/филиалига мурожаат қилишингиз мумкин.
Телефонлар: 137-59-15, 137-62-73, 137-62-75, 137-63-48.
www.nbu.com.

6837/235

Газетада босилмади, аммо...

ЎЗБОШИМЧА ҲАЙДОВЧИЛАР ФАОЛИЯТИГА ЧЕК ҚЎЙИЛДИ

Шу йил февраль ойининг бошида таҳририятимизга Зангиота туманидаги Бўзсув қишлоқ фуқаролар йиғини таркибига кирувчи "Гулистон", "Янгиобод", "Янгиҳаёт" ва "Ботир" маҳаллаларида яшовчи бир гуруҳ меҳнаткашлар номидан шикоят хати келганди.

Унда Тошкент шаҳри билан ушбу маҳаллалар оралиғида — "Бўзсув, 2-бўлим — Чилонзор, 25-даҳа" йўналиши бўйича қатновчи "Отойўл" автобуслари сони кейинги вақтларда кескин камайиб кетгани, уларнинг ўрнини ноқонуний иш юритаётган "РАФ" ва "Дамас" русумли 10-15 та хусусий автомобиль эгаллаб олгани айтилганди. Ўзбошимча ҳайдовчилар аҳолига ўзлари истаган нархда ва ўзлари хоҳлаган пайтда хизмат кўрсатаётганликлари туфайли ижтимоий кам таъминланган фуқароларда, айниқса, ойлик чиптаси бор йўловчилар ҳамда ўқувчи-талабаларда норозилик туғилаётгани баён этилганди. Биз шикоят хатини ўрганиш ва зарур чора-тадбирлар кўриш учун Тошкент вилояти ҳокимлигига жўнатгандик. Шу муносабат билан яқинда ҳокимликнинг Индустрияни ривожлантириш, қурилиш ва коммуникация масалалари бўйича котибияти мудири С.ИЛҲОМОВдан қуйидаги мазмунда расмий жавоб олдик:

"Аризада кўтарилган масалалар ички ишлар бошқармасининг Йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармасининг йўл назорати бўлими, республика Автомобиль ва дарё транспорти агентлигининг Тошкент вилояти бўлими ва Тошкент вилояти Ички ишлар бошқармасининг Йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармаси ходимлари томонидан жойига чиққан ҳолда ўрганилди. Шу жараёнда "Бўзсув, 2-бўлим — Чилонзор, 25-даҳа" йўналишида, ҳақиқатан ҳам, бир нечта хусусий "РАФ" русумли микроавтобус ва "Дамас" ҳайдовчилари йўловчиларга ҳеч қандай ҳужжатларсиз, ўзбошимчалик билан пуллик хизмат кўрсатаётганликлари аниқланди. Уларга нисбатан тегишли чоралар кўрилиб, ноқонуний фаолият юритишларига чек қўйилди. Зангиота туманидаги "Автотеххизмат" уюшмасига қарашли 447-йўналишга "Отойўл" автобусларининг етарли даражада ажратилиши, қатновдаги транспорт воситаларининг жадвалга риоя қилган ҳолда ҳаракатланиши ташкиллаштирилди. Бу ҳақда "Гулистон", "Янгиобод", "Янгиҳаёт" ва "Ботир" маҳаллалари фаоллари билан ўтказилган йиғилишда ҳисобот берилди. Фаоллар амалга оширилган ишлар учун миннатдорчилик билдиришди.

447-автобуслар ҳаракатини кузатиб бориш, ушбу йўналишда ноқонуний қатновларга йўл қўймаслик вилоят Ички ишлар бошқармасининг Йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармаси назоратига олинди".

Янгиликлар, воқеалар, далиллар

Ҳужум уюштирмоқчи эди

Америкалик десантчилар Эс-Самава шаҳри яқинидаги назорат-ўтказиш пунктига юк машинасида ҳужум уюштиришга уринган бир ироқликни отиб ўлдиришган ва уч нафарини яралаган. Қатардаги АҚШ қуролли кучларининг марказий қўмондонлиги ана шу ҳақда хабар тарқатган. Қўмондонликдан олинган маълумотга қараганда, америкалик ҳарбийлар жабрланмаган, деб хабар беради "ИТАР-ТАСС" агентлиги.

Улкан қурол-яроғ захиралари топилди

Америкалик денгиз пиёдалари Ироқда улкан қурол-яроғ заҳираларини топишди. Улар 40 та омборда сақланаётган экан.

"ИТАР-ТАСС" мухбирининг хабарига кўра, у ерда жуда кўп ўқотар қурол, гранатамёт ва минамётлар бор. Маълумотларга қараганда, улар яқин кунларда йўқ қилинади.

Синовлар давом этмоқда

Шимолий Корея кемаларга қарши ракета синовини ўтказди. "Киодо цусин" агентлиги ана шундай хабар тарқатди. Пхеньяннинг ракета дастури Японияни ташвишга солмоқда. Чунки 1998 йили Шимолий Кореяга қарашли "Тэпходон — 1" ракетаси кунчиқар давлат устидан учиб ўтиб океанга қулаганди. Улар ядровий заряд олиб бориш имкониятига эга.

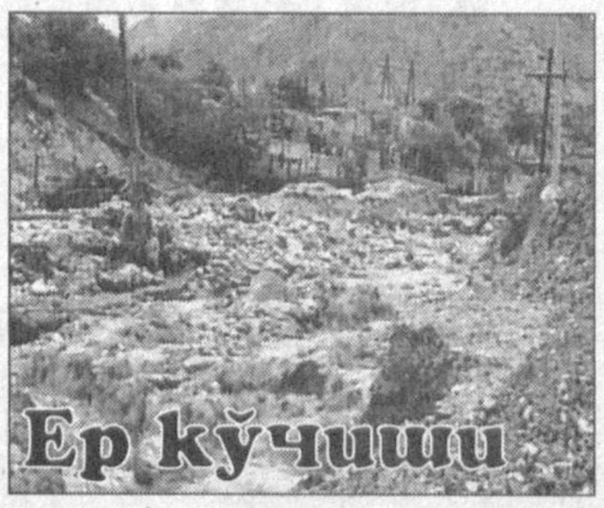

Боливиянинг кончилар яшовчи Чима шаҳрида ер кўчиши оқибатида 700 киши бедарак йўқолган ва 400 дан зиёд уй вайронага айланган.

"РИА"Новости" агентлигининг хабарига қараганда, айни пайтда ҳодиса юз берган ҳудудга иккита қутқарув гуруҳи ва махсус техника юборилган.

Энг ёмон раҳбар

Пентагон Саддам Ҳусайнни дунё тарихидаги энг ёмон раҳбар деб баҳолади.

Пентагон матбуот котиби Виктория Кларкнинг таъкидлашича, Ироқ халқи ҳали дунё кўрмаган бундай азоб ва уқубатлардан албатта озод қилинади.

Ногирон Эверестга чиқмоқчи

Непаллик Унгди Черинг исмли ногирон(унинг қўли йўқ) дунёдаги энг баланд чўққи — Эверестни забт этишини маълум қилди, деб хабар беради "BBC News".

Черинг бу билан ҳаракати чекланган кишилар ҳам мана шундай ишларга қодир эканлигини исботламоқчи. Унинг айтишича, чўққининг забт этилиши дунёдаги барча ногиронларнинг руҳини кўтаради.

«МАДАД»

пул ютуқли лотереяси бўйича 2003 йил 28 мартда Тошкент шаҳрида ўтказилган тиражининг

РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

Тиражда лотереянинг беш разрядига умумий суммаси 90 млн.сўмлик 197500 та пул ютуқлари ўйналди.

Ютуқлар тиражи лотереянинг бир разряди бўйича ўтказилди. Жадвалда кўрсатилган барча ютуқлар лотереянинг бошқа разрядлари шундай серия ва рақамларга эга бўлган билетларга ҳам тўланади. Масалан, серия рақами 001848, билет рақами 036 бўлган лотерея билетига 1000000 сўм пул ютуғи чиққанлиги кўрсатилган.

Бу худди шу ютуқ ҳамма разряддаги шундай серия ва рақамли билетларга ҳам чиққанлигини билдиради. Бошқа ютуқлар ҳам шундай тартибда ўйналган.

Серияси ва рақами қуйидагича бўлган лотерея билетларига ютуқлар чиқди:

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
000005	063*)	100000
000014	041*)	1000
000020	063*)	5000
000028	086*)	1000
000033	011*)	150000
000049	049*)	10000
000052	025*)	25000
000054	065*)	500
000055	081*)	500
000058	025*)	25000
000061	032*)	1000
000067	049*)	1000
000070	020*)	1000
000071	079*)	50000
000074	051*)	500
000075	041*)	500
000077	035*)	25000
000079	063*)	10000
000087	019*)	1000
000091	002*)	1000
000099	091*)	100000
000108	099*)	25000
000109	029*)	25000
000112	005*)	1000
000118	034*)	25000
000119	085*)	5000
000120	023*)	1000
000121	006*)	5000
000122	052*)	25000
000123	001*)	5000
000126	068*)	10000
000127	021*)	10000
000129	021*)	25000
000136	051*)	1000
000139	052*)	150000
000143	009*)	25000
000145	034*)	50000
000151	079*)	5000
000166	015*)	1000
000168	084*)	1000
000176	067*)	25000
000182	039*)	50000
000184	077*)	25000
000188	057*)	500
000200	070*)	500
000203	070*)	1000
000206	024*)	500
000214	063*)	1000
000224	087*)	1000
000227	052*)	50000
000242	047*)	1000
000245	097*)	50000
000250	036*)	25000
000255	043*)	10000
000257	012*)	500
000260	027*)	1000
000268	098*)	10000
000291	098*)	25000
000293	033*)	100000
000302	082*)	10000
000305	093*)	5000
000309	001*)	10000
000311	041*)	50000
000326	019*)	150000
000330	074*)	500
000332	075*)	500
000338	088*)	25000
000339	088*)	1000

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
000340	007*)	10000
000342	070*)	10000
000349	076*)	150000
000351	049*)	5000
000359	050*)	500
000379	034*)	5000
000382	024*)	150000
000391	013*)	1000
000392	059*)	500000
000394	090*)	500
000400	058*)	50000
000413	085*)	1000
000414	074*)	5000
000415	014*)	25000
000422	010*)	5000
000423	055*)	500
000425	018*)	5000
000431	014*)	1000
000439	038*)	5000
000440	007*)	500
000443	050*)	50000
000448	022*)	25000
000451	080*)	25000
000452	009*)	5000
000461	002*)	500
000483	053*)	10000
000486	087*)	5000
000487	058*)	5000
000494	098*)	1000
000496	043*)	150000
000506	048*)	5000
000512	029*)	50000
000517	009*)	10000
000521	019*)	25000
000525	081*)	1000
000527	004*)	50000
000538	044*)	1000
000540	071*)	1000
000542	043*)	10000
000544	059*)	1000
000549	072*)	500
000550	094*)	500
000553	049*)	500
000555	031*)	1000
000556	072*)	500
000568	019*)	500
000570	047*)	5000
000578	011*)	5000
000583	075*)	1000
000589	095*)	100000
000594	025*)	1000
000602	073*)	10000
000604	091*)	500
000605	095*)	250000
000606	008*)	50000
000609	010*)	5000
000619	071*)	500
000627	042*)	50000
000639	032*)	500
000641	036*)	50000
000643	086*)	50000
000647	012*)	5000
000662	055*)	5000
000666	002*)	25000
000673	055*)	10000
000674	066*)	100000
000687	091*)	25000
000692	081*)	5000

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
000696	093*)	500
000698	022*)	50000
000707	066*)	500
000713	076*)	5000
000719	017*)	25000
000732	051*)	25000
000744	008*)	25000
000748	063*)	10000
000751	079*)	500
000758	070*)	500
000763	079*)	500
000771	054*)	5000
000776	078*)	10000
000780	068*)	10000
000792	064*)	5000
000796	080*)	25000
000799	019*)	100000
000802	076*)	50000
000803	016*)	1000
000809	086*)	1000
000813	031*)	500
000815	030*)	25000
000822	034*)	1000
000823	097*)	5000
000826	098*)	5000
000829	070*)	5000
000830	069*)	1000
000831	001*)	10000
000836	098*)	10000
000837	089*)	1000
000839	023*)	1000
000842	083*)	500
000857	048*)	5000
000859	056*)	5000
000860	061*)	1000
000863	026*)	1000
000865	005*)	10000
000867	095*)	25000
000881	051*)	10000
000885	083*)	5000
000889	083*)	10000
000892	007*)	5000
000896	066*)	25000
000920	007*)	50000
000928	066*)	250000
000937	044*)	25000
000940	096*)	500
000948	053*)	5000
000963	032*)	100000
000964	032*)	5000
000966	089*)	5000
000967	092*)	25000
000969	031*)	100000
000970	009*)	25000
000975	010*)	250000
000977	002*)	50000
000978	085*)	1000
000983	036*)	500
000987	089*)	25000
000989	054*)	10000
000993	046*)	1000
000995	033*)	50000
001001	060*)	10000
001004	014*)	1000
001007	036*)	5000
001010	023*)	10000
001024	002*)	1000

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
001025	024*)	250000
001028	076*)	1000
001036	022*)	1000
001038	068*)	1000
001044	030*)	10000
001046	006*)	500
001053	091*)	1000
001057	064*)	10000
001061	017*)	50000
001066	019*)	50000
001072	015*)	5000
001075	014*)	25000
001076	072*)	500000
001081	001*)	25000
001082	076*)	500
001088	039*)	5000
001093	024*)	50000
001098	037*)	25000
001108	008*)	1000
001113	038*)	5000
001115	077*)	50000
001124	077*)	25000
001128	058*)	5000
001131	033*)	1000
001134	073*)	500
001136	010*)	150000
001137	014*)	50000
001138	096*)	50000
001141	057*)	500
001145	059*)	250000
001151	011*)	5000
001157	082*)	50000
001160	021*)	500
001184	015*)	5000
001191	010*)	5000
001201	079*)	500
001204	086*)	500
001206	097*)	1000
001209	053*)	10000
001211	014*)	1000
001228	040*)	500
001229	050*)	5000
001231	087*)	10000
001233	074*)	5000
001237	018*)	10000
001240	031*)	1000
001245	073*)	50000
001246	012*)	1000
001247	023*)	5000
001249	041*)	1000
001251	100*)	25000
001252	023*)	500
001253	059*)	50000
001258	016*)	25000
001260	011*)	25000
001264	034*)	50000
001294	014*)	10000
001303	049*)	100000
001304	085*)	500
001309	001*)	25000
001314	036*)	5000
001320	033*)	25000
001336	017*)	1000
001337	040*)	1000
001343	026*)	50000

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
001351	070*)	1000
001356	008*)	10000
001359	080*)	500
001368	054*)	500
001369	077*)	500
001370	066*)	25000
001371	018*)	10000
001377	060*)	10000
001390	027*)	1000
001392	005*)	5000
001415	018*)	500
001417	045*)	5000
001418	033*)	10000
001421	049*)	5000
001426	081*)	25000
001429	038*)	10000
001430	009*)	10000
001436	001*)	500
001437	042*)	10000
001439	031*)	5000
001443	090*)	50000
001452	021*)	5000
001453	065*)	500
001462	018*)	5000
001467	003*)	1000
001469	058*)	5000
001471	065*)	500
001473	095*)	500
001478	030*)	10000
001479	034*)	25000
001481	089*)	50000
001482	061*)	1000
001483	095*)	25000
001494	053*)	1000
001505	056*)	100000
001506	010*)	150000
001531	078*)	1000
001533	076*)	50000
001540	052*)	10000
001542	049*)	500
001545	016*)	50000
001549	046*)	1000
001552	068*)	5000
001556	068*)	1000
001559	074*)	1000
001564	066*)	5000
001565	085*)	5000
001567	056*)	10000
001569	021*)	1000
001571	062*)	50000
001575	025*)	5000
001576	099*)	5000
001579	085*)	25000
001582	005*)	25000
001586	012*)	5000
001605	002*)	10000
001616	016*)	10000
001620	056*)	5000
001622	040*)	1000
001624	095*)	100000
001629	035*)	50000
001638	045*)	1000
001639	099*)	500
001650	015*)	10000

Серия рақами	Билет рақами	Ютуқнинг микдори
001651	005*)	50000
001666	007*)	500
001685	002*)	25000
001690	026*)	50000
001703	094*)	25000
001706	006*)	1000
001713	042*)	50000
001714	078*)	500
001721	023*)	10000
001722	013*)	10000
001729	037*)	50000
001731	079*)	25000
001734	060*)	50000
001737	027*)	10000
001739	061*)	500
001749	065*)	50000
001754	067*)	1000
001755	040*)	25000
001756	007*)	25000
001763	018*)	1000
001773	067*)	25000
001780	052*)	10000
001786	004*)	5000
001795	084*)	1000
001799	032*)	1000
001805	039*)	1000
001811	019*)	10000
001817	049*)	1000
001819	062*)	500
001826	068*)	5000
001828	046*)	5000
001832	061*)	500
001838	005*)	10000
001840	003*)	5000
001846	090*)	50000
001847	033*)	500
001848	036*)	1000000
001850	087*)	5000
001851	074*)	10000
001852	029*)	1000
001856	030*)	5000
001871	033*)	1000
001899	086*)	500
001904	094*)	1000
001918	023*)	100000
001922	062*)	50000
001924	072*)	500
001931	031*)	500
001932	022*)	1000
001934	067*)	500
001937	058*)	10000
001950	086*)	25000
001951	032*)	5000
001953	017*)	500
001960	082*)	10000
001961	002*)	1000
001969	055*)	1000
001982	069*)	1000
001988	050*)	5000
001997	065*)	5000
001998	030*)	1000
001999	059*)	500
002000	055*)	1000

***) Қолган 99 билет номерига 200 сўмдан ютуқ чиқди.**

- **25000 сўмгача миқдордаги ютуқлар Ўзбекистон Республикаси «Ўзуйжойжамғармабанк»ининг барча муассасаларида тўланади.**
- **25000 сўм ва 25000 сўмдан юқори ютуқли лотерея чипталари экспертизадан ўтказилгандан кейин «Ўзуйжойжамғармабанк»и бўлимлари томонидан тўланади.**

Ютуқ чипталари ҳақ тўлашга 2003 йил 1 августгача қабул қилинади. Ушбу муддатдан кейин лотерея чипталари ўз кучини йўқотади ва тўловга қабул қилинмайди.

Абдураҳимова Фарида Йўлдошевна	**Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари шаҳар хотин-қизлар қўмитасининг раиси (Тираж комиссиясининг раиси)**	**Баҳодиров Ортиқхўжа**	**Ўзбекистон Республикаси «Халқ банки» ходими (тираж комиссиясининг масъул котиби)**

Шахмат санъати соҳибқирон даврида

XI-XII асрларда яшаган Абдулфатҳ Аҳмад исмли киши шахмат ўйнашдаги маҳорати ва билимдонлиги билан ўша давр олимлари ва шахмат тарихчилари эътиборини жалб этган. Абдулфатҳ Аҳмаднинг шахмат ҳақидаги фикрларини ўзида мужассам этган китобини олимлардан Зокир Хўжаев, Ф.Р.Дюмеллар атрофлича ўрганиб чиқиб, кенг жамоатчиликка маълум қилишди. Кўринадики, ўша пайтда ҳам Мовароуннаҳр заминида катаклар ўйини мавжуд бўлган, аммо Мўғул истилочиларининг босқинчилиги Ўрта Осиё халқлари маданиятининг тараққиётига жиддий таъсир кўрсатди.

XII-XVI асрларга келиб эса бошқа соҳалар қатори шахмат санъати ҳам ривожлана бошлади. Амир Темур саройида яшаган Али Шатранжий тенги йўқ амалий ўйинчи ва зўр назариячи ҳам бўлган. Ибн Арабшоҳнинг "Амир Темур тарихидан" (1436 йил) китобида ёзилишича, Темур муттасил 110 катакли шахмат тахтасида ақлини пешлаб турган. Шатранж тахтасининг эни ўн бир хона, бўйи ўн хонадан иборат эди. Амир Темурнинг шахматга иштиёқи унинг ақл-фаросат билан давлат бошқаришда, ҳарбий ишларни тадбиркорлик билан юритишда ҳамда жанг маҳалида кўп фойда берган. Масалан, жанг пайтида қачон пиёдаларни, қачон сипоҳларни майдонга тушириш кераклигини дастлаб "тахта"да аниқлаган.

Амир Темур шунингдек, ўз салтанатига олимлардан Мавлоно Абдумаликни ҳам олиб келган. У "Ҳидоя" соҳиби (Бурҳониддин ал Марғиноний)нинг авлодидан бўлиб, саройда мударрислик қилар, шатранж ва нард ўйинларидан таълим берар, қолаверса, шеъриятдан ҳам хабардор эди.

Амир Темур "қафаси"

Унинг сафида донишманд олим шахмат зиёлиларидан Муҳаммад ибн Ақил ал Ҳайми ва Зайн-ал Жалолиддин ҳамда шатранж устаси Аловиддин ат-Табризийлар бор эди. Аловиддин шахмат баҳси пайтида Зайн-ал Яздийга ортиқча пиёда бериб қўяр ва ғолиб чиқарди. Ибн Ақилни эса бир отсиз ўйнаб енгарди. Кунлардан бир куни Амир Темур Аловиддиннинг шахмат борасидаги ақл-заковатига юқори баҳо бериб: "Гўё мен мулк сиёсатида ягона султонликни бошқармоқдаман. Сен ҳам шахмат оламида тенги йўқ шатранжисан", дейди.

Камина 30 йилдан ортиқроқ вақт ичида шахматга оид 500 дан зиёд китоб йиғдим. Шулардан энг ноёби поляк журналисти Ежи Гиницкининг "Шахмат асрлар оша дунё бўйлаб кезади" деб номланган китобидир. Бу журналист, бир қанча маълумотларни йиғиб, синчиклаб ўрганиб, шу китобни ёзиш учун 10 йилдан ортиқ вақт сарфлади. Асар кейинчалик дунёга тарқалди. Китобдан V асрдан тортиб, то XX асргача (суратлари ҳам бор) шахмат ўйнаган давлат арбоблари, саркардалар, шоиру ёзувчилар, рассому кинорежиссёрлар, актёрлар ўрин олган. Мазкур рисоланинг 59-бетида буюк соҳибқирон Амир Темур икки нарсанинг ашаддий мухлиси эканлиги, «шатранж ўйнаш ва ов қилишни» яхши кўргани таъкидланган. Китоб 1958 йили Польшада, кейинчалик Венгрияда, 1964 йили Москвада рус тилида чоп этилди ва дунёдаги кўплаб тилларга таржима қилинди. Китоб муаллифининг ёзишича, "Амир Темур даврида шахмат ўйини санъати алоҳида ажралиб турган ва шатранжни яхши ўйнаганлар "Санъаткор донишманд" деб аталган экан.

Муаллиф соҳибқирон бобомизнинг ҳаётига оид муҳим бир воқеани келтириб, ўқувчини ўзига ром этади.

Кунлардан бир кун Амир Темур боғида шатранж ўйнаб, чиройли юриш қилиб рақибига оти билан шоҳ деб турганда, навкарлардан бири хушхабар билан киради ва саркардага ўғил кўрганини айтади. Шунда соҳибқирон Темур чақалоққа Шоҳруҳ деб исм қўяди ва хурсандчилигидан шаҳарда ариқ тозалаш, теварак-атрофни тартибга келтириш, чала қолиб кетган иморатларни тезда ниҳоясига етказиш ҳақида фармон беради. Шунингдек, Темур Шоҳрухия шаҳрига кўпгина ўқитувчи, донишмандларни таклиф этиб, ёшларга шахмат санъати ўйинини ўргатиш учун топшириқ беради.

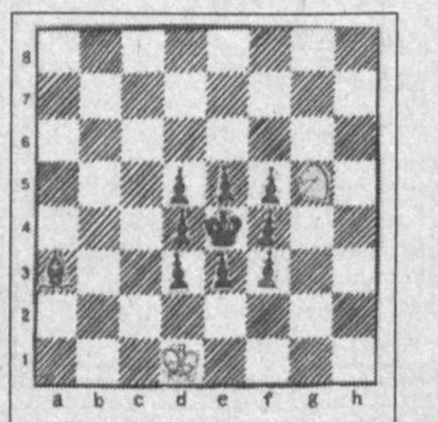

Боязиднинг ўнг қўли (вазири) бир чеккада туриб томошабин сифатида подшоси мот бўлиб турганидан хижолатда

XVIII асрда яшаб ижод қилган машҳур рус шахматчиси ва олими К.А.Яниш буюк соҳибқирон Амир Темурнинг фаолияти, тарихини ўқиб чиққан, Темур 1402 йил 20 июнда турк султони Боязид 1 ни ва унинг икки ўғлини асирга олганини шахмат тахтасида 10 юришдан иборат масалани ижод қилди.

Муаллиф масалага "Темур қафас" деб ном беради ва биринчи бўлиб уни Франция матбуотида босиб чиқаради. Масала бутун дунёдаги тарихчи олимларни, шахмат мутахассисларини ва ҳаваскорларини ҳам чиройлилиги билан ўзига ром этди. Бу ажойиб масала 1850 марта ижод қилинди. Масаланинг асосий ғояси шундан иборатки, "оқ"лар Темур қўшинларини, "қора"лар эса Боязид 1 қўшинларини билдиради. Оқлар дастлабки юришда ютади ва "Темур қафас"нинг ғояси билан якунланади. Масалани мустақил ечсангиз (2-диаграммада) саркарда Амир Темурнинг от "кишти" бериб асирга тушган Боязидни қойилмақом қилиб мот қилмоқда. Охирида муаллиф шундай сўзларни қўшимча қилади: "Боязиднинг қора фили, яъни шахсий соқчиси қилиб олинган ва султон чекаётган изтиробларига ожизлик қилаётгани ягона бир гувоҳи бўлиб турибди". Масалани ечганингиздан сўнг, буюк кашфиётчи шахмат даҳосига тасаннолар айтасиз.

Анвар ИНОҚОВ,
шахмат бўйича спорт усталигига номзод, санъатшунос.

Мардлар қўриқлайди Ватанни

Ҳарбий бўлганимдан фахрланаман

«Қоровуллик хизматини ўташ — жанговар вазифани бажариш ҳисобланади», дейилади Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг Гарнизон ва Қоровуллик хизматлари низомида. Бу бежиз айтилган эмас, албатта. Чунончи, соқчи ҳарбий ва давлат аҳамиятига молик манзилларни қўриқлар экан, унга жанговар қурол қўллаш ҳуқуқи берилади. Ушбу ҳуқуқдан фойдаланувчи соқчи жангчидан, аввало ҳушёрлик, зийраклик талаб этилади.

Ҳушёрлик ва зийраклик ҳар бир инсон, айниқса ҳарбий киши учун жуда муҳим ва зарур хислатдир. Тошкент вилояти Юқори Чирчиқ тумани мудофаа ишлари бўлими томонидан 2001 йилнинг кузида муддатли ҳарбий хизматга чақирилган катта ўқчи оддий аскар Заҳриддин Бўрибоев эгнига ҳарбий либос кийган илк кунлариданоқ, умумҳарбий низомлар қонун-қоидаларини қунт билан ўрганишга киришди, ундаги талабларга қатъий риоя қилишни ўзининг аскарлик бурчи, деб билди.

— Менинг акам Фаёзиддин катта лейтенант — Қуролли Кучлар офицери, — дейди оддий аскар Заҳриддин Бўрибоев. — Ҳар гал суҳбатлашганимизда, акам армияда қаттиқ интизом бўлиб, унга умумҳарбий низомларни яхши билган ҳолда оғишмай риоя этиш, Ватанни, халқни ишончли ҳимоя қилиш барча эр йигитларнинг конституциявий бурчи эканлигини кўп бора такрорлайди. Армияда хизмат қилаётганимга салкам бир ярим йил тўлган бўлса, шу пайтгача мудом акамнинг айтганларига амал қилиб, командирларим ва сафдошларим ҳурматини қозониб келаяпман.

Ҳа, Заҳриддин Қуролли Кучлар сафида хизмат қилар экан, умумҳарбий низомлар талабларига қатъий риоя этади, командирларининг барча буйруқ-топшириқларини ўз вақтида, бекаму-кўст бажаради. Мустақил мамлакатимиз осойишталигини қўриқлаш бўйича нарядга чиққанида, унинг ишониб топширилган вазифага масъулияти айниқса ошади. Чунончи у она-Ватанини, жонажон халқини, Ўзбекистоннинг буюк келажагини ҳимоя қилаётганини дилдан ҳис қилади.

Шу боис ҳам у жанговар, ижтимоий-сиёсий, махсус, тактик ва бошқа барча тайёргарлик машғулотларида фаол иштирок этиб, ўз маҳоратини изчил такомиллаштириб боради. Унинг нишонга ўқ узиб, очко тўплагани ҳам бунга бир мисол. Жисмоний тайёргарлик — жанговар тайёргарликнинг асоси эканлигини чуқур идрок этган аскар, айниқса турникда тортилиш бўйича ҳамма сафдошларини ортда қолдиради.

«Қуролли Кучларимизнинг ҳарбий маҳоратини ошириш, ҳар қандай вазиятда ҳам машаққатли синовдан шараф билан чиқиш, аввало, бугун хизмат қилаётган ҳарбийлардан нафақат жисмоний тайёргарликни, балки юксак ақл-идрок, интеллектуал салоҳият, алоҳида руҳий-маънавий хусусият ва фазилатларига эга бўлишни, энг замонавий қурол-яроғларнинг сир-асрорларини пухта эгаллашни талаб этади, — деган эди Ватан ҳимоячиларига байрам табригида Президентимиз — Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Ислом Каримов. Оддий аскар Заҳриддин Бўрибоев ушбу талабларни чуқур идрок этаётган ҳарбийлар сирасига кирса ажабмас.

Ўтган ўқув мавсумини фақат «аъло» ва «яхши» баҳолар билан якунлаб, ҳозирда қишки мавсум ўқув машғулотларида юксак натижаларга эришиб келаётган посбонга келгуси ҳаёти ҳамда хизматида яна-да улкан зафарлар ҳамроҳ бўлсин, деймиз.

Худойназар ЖУМАНАЗАРОВ,
подполковник, ҳарбий журналист.

СУРАТДА: *оддий аскар Заҳриддин Бўрибоев жанговар вазифани адо этаётган пайт.*

Александр Мручак олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясига 2003/2004 ўқув йили учун тингловчиларни қабул қилиш қоидалари

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 19 апрелдаги Фармонига мувофиқ, Академиянинг асосий вазифаси – давлат, жамоат ва хўжалик тузилмалари ходимлари ҳамда раҳбарлари орасидан истеъдодли, ақл-заковатли тингловчиларни пухта танлаб олиш, уларнинг сиёсий, маънавий-ахлоқий ва профессионал савиясини ошириш, уларни республикада миллий ва умумбашарий қадриятлар уйғунлиги асосида қурилган ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролар жамиятини барпо этишнинг эътиқодли тарафдорлари қилиб тарбиялаш ҳисобланади.

Ўқув жараёни комплексли хусусиятга эга бўлиб, таълим беришнинг замонавий усулларидан фойдаланган ҳолда сиёсий, маданий, маънавий ва профессионал жиҳатдан юксак малакали кадрларни етиштиришга қаратилган.

Академия таркибида қуйидаги факультетлар мавжуд:

1. Давлат ва жамият қурилиши (ўқиш муддати — 10 ой).
2. Бозор иқтисодиёти асослари ва тамойиллари (ўқиш муддати — 10 ой).
3. Давлатлараро муносабатлар ва ташқи иқтисодий алоқалар (икки мутахассислик бўйича «Халқаро муносабатлар», «Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар» (ўқиш муддати — 12,5 ой).

«Давлат ва жамият қурилиши», «Бозор иқтисодиёти асослари ва тамойиллари» факультетларига тингловчилар давлат ҳокимияти органларидаги жамоат ташкилотлари ва бирлашмалари, хўжалик тузилмаларининг раҳбар ходимлари сафидан танлаб олинади. Номзодлар олий маълумотли, маънавий ва профессионал жиҳатдан етук, олий ўқув юртини битирганларидан сўнг камида икки йил меҳнат стажига эга бўлиши лозим.

«Давлатлараро муносабатлар ва ташқи иқтисодий алоқалар» факультети тингловчилигига Ташқи ишлар вазирлиги ва Ташқи иқтисодий алоқалар агентлиги тизимининг, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг, жамоат ва хўжалик тузилмаларида, ташқи алоқалар соҳасида иш стажига эга, Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган олий маълумотли, чет тилларини биладиган, юқори ва ўрта бўғин раҳбарлари, халқаро муносабатлар билан шуғулланувчи мутахассислар қабул қилинади.

Академиянинг дастурларини тўлиқ ҳажмда ўзлаштирган тингловчиларга танланган мутахассислик бўйича магистр даражасидаги давлат дипломи берилади.

Академияни муваффақиятли тамомлаган тингловчилар сафидан раҳбарликка номзодлар заҳираси шакллантирилади. Академияни битирган тингловчилар нуфузли давлат муассасаларининг раҳбарлик лавозимларига номзод танлашда алоҳида имтиёзга эга бўлади.

1. Академия тингловчилари сафига қабул қилиш қабул комиссияси томонидан амалга оширилади. Қабул комиссиясининг таркиби Академия ректори томонидан тасдиқланади.
2. Ҳужжатлар 1 майдан 31 майгача қабул қилинади.

Қабул комиссиясига қуйидаги ҳужжатлар топширилади:

- *давлат, жамоат ёки хўжалик тузилмалари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят (Тошкент шаҳар) ҳокимлигининг раҳбарияти томонидан имзоланган ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг ташкилий-назорат хизмати билан мувофиқлаштирилган тавсиянома;*
- *тавсия этилаётган шахснинг аризаси;*
- *олий маълумот тўғрисидаги ҳужжатнинг асл нусхаси;*
- *шахсий варақа;*
- *меҳнат дафтарчасидан кўчирма;*
- *086/у - шаклдаги тиббий маълумотнома;*
- *4х6 сантиметрли 6 та рангли фотосурат;*
- *маълумотнома (объективка);*
- *паспорт ва ҳарбий хизматга лаёқатлилик ҳақидаги ҳужжат шахсан кўрсатилади.*

3. Академия тингловчилигига номзодлар учун кириш имтиҳонлари бўйича белгиланган фанлар асосида 2 июндан 11 июнга қадар консультациялар уюштирилади.
4. Кириш имтиҳонлари суҳбат ва компьютер-тест синовлари тарзида 12 июндан 23 июнга қадар ўтказилади.

Тест синовлари мутахассисликларга қараб қуйидаги фанлар мажмуи асосида ўтказилади:

Давлат ва жамият қурилиши факультетига — Ўзбекистон тарихи, ҳуқуқшунослик, иқтисод фанлари бўйича.

Бозор иқтисодиёти асослари ва тамойиллари факультетига — иқтисод, ҳуқуқшунослик, информатика, маркетинг ва менежмент фанлари бўйича.

Бундан ташқари, ижтимоий-сиёсий мавзулар ва чет тили (инглиз ва бошқа тиллар) бўйича суҳбат ўтказилади.

Халқаро муносабатлар мутахассислиги — чет тили, Ўзбекистон тарихи, ҳуқуқшунослик, иқтисод фанлари бўйича.

Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар мутахассислиги — чет тили, иқтисод, ҳуқуқшунослик, информатика, маркетинг ва менежмент фанлари бўйича.

Шу билан бирга, ижтимоий-сиёсий мавзу бўйича суҳбат ўтказилади.

5. Танлов суҳбат ва тест синовлари натижалари асосида қабул комиссияси томонидан амалга оширилади.
6. Академия манфаатдор корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳамда алоҳида шахслар билан шартнома асосида ҳам тингловчилар қабул қилади ва таълим беради.
7. Шартнома асосида кирувчиларнинг ҳужжатлари 15 апрелдан 30 апрелга қадар қабул қилинади.

Ўқиш муддати давомида тингловчиларнинг асосий иш жойидаги ўртача иш ҳақи сақлаб қолинади. Бошқа шаҳарлардан келган тингловчиларга ўқиш даврининг бошида ва якунида сафар учун йўл ҳақи ва таҳсил даври мобайнида суткалик харажатлари асосий иш жойидан тўланади. Ўқиш даври мобайнида тингловчилар ётоқхона билан таъминланади. Ётоқхона учун тўловлар тингловчини таълим олишга юбораётган корхона (муассаса) томонидан амалга оширилади. Шартнома асосида ўқишга қабул қилинган тингловчилар учун ётоқхона харажатлари ўз ҳисобидан тўланиши ҳам кўзда тутилади.

Хорижий давлат фуқаролари шартнома асосида ўқитилади.

Шартнома тузиш шартлари ҳамда ўқиш учун тўлов миқдори Академиянинг қабул комиссияси томонидан белгиланади.

8. Қабул комиссиясининг қарори 1 июлдан кечиктирилмай эълон қилинади. Ушбу қарор асосида тингловчиларни ўқишга қабул қилиш ҳақидаги буйруқлар расмийлаштирилади.

Тўлов-шартномаси асосида ўқишга кираётган шахсларнинг қабули таълим учун белгиланган пул маблағлари Академия ҳисобига тўлиқ ўтказилганидан сўнг расмийлаштирилади.

Ўқиш 2 сентябрдан бошланади.

Мурожаат учун манзил: Тошкент ш, Ўзбекистон шоҳкўчаси, 45-уй. Тел.: 132-60-72, 132-61-43.

7115/714

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ахбороти

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2003 йил 1 апрелдан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва бошқа ҳисоботларни юритиш, шунингдек божхона ва бошқа мажбурий тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:/*

1 Австралия доллари	584,41
1 Англия фунт стерлинги	1527,53
1 Дания кронаси	141,19
1 БАА дирҳами	263,74
1 АҚШ доллари	968,69
1 Миср фунти	168,32
1 Исландия кронаси	12,62
1 Канада доллари	659,87
1 Хитой юани	117,03
1 Малайзия ринггити	254,95
1 Польша злотийси	238,30
1 СДР	1320,28
1000 Туркия лираси	0,57
1 Швейцария франки	710,13
1 ЕВРО	1048,41
10 Жанубий Корея вони	7,69
10 Япония иенаси	81,14
1 Россия рубли	30,87
1 Украина гривнаси	181,59

**/ Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.*

Бу ажиб дунё

Уммонда икки ой

Индонезиялик балиқчи Абдулла Сабу довул пайтида ҳалокатга учраган кеманинг қолдиғида уммонда қолиб кетди. 60 кун ўтгач, яримжон Абдуллани тасодифан кўриб қолган йўловчи кема ўз бортига чиқариб олди.

Омадни қарангки, акулаларнинг раҳми келдими, бирор марта ҳам Абдуллага тегишмади.

Сабу 60 кун давомида фақат денгиз ўтлари билангина овқатланган.

«Халқ сўзи»нинг навбатдаги сони 4 апрель, жума куни чиқади.

Ўзбекистон Телерадиокомпанияси хорижий мамлакатларга эшиттиришлар бошқармаси жамоаси бўлим мудири Севара Маҳкамовага синглиси

САОДАТнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Шаҳидлар хотираси» хайрия жамғармаси жамоаси жамғарманинг собиқ ижрочи директори Адҳамжон Арзиматовга отаси

СОТИБОЛДИ аканинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент Давлат иккинчи тиббиёт институти жамоаси «Овқатланиш гигиенаси» кафедраси мудири Шаҳоб Бахритдиновга падари бузруквори

САМАР отанинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Биринчи Тошкент Давлат тиббиёт институти ректорати, клиника ва жамоат ташкилотлари, клиник фармакология кафедрасининг мудири, профессор Искандар Мавляновга онаси

Мавжуда ая МАВЛЯНОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: Э. Болиев (масъул котиб — «Халқ сўзи»), П. Дюгай, Ш. Жабборов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. Кучеренко, М. Миралимов, С. Муҳиддинов, Г. Прохоренко, Ш. Ризаев, А. Саидов (масъул котиб — «Народное слово»), М. Сафаров, И. Ўтбосаров, О. Қаипбергенов (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), А. Ҳайдаров, Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар бўлими 133-52-55;
Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 334. 30179 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Жамшид ТОҒАЕВ ва Акбар БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.
Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
t -Тижорат материали

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — А. Орипов.
Навбатчи муҳаррир — Б. Эгамқулов.
Навбатчи — С. Ҳайдаров.
Мусаҳҳиҳ — Б. Файзиев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 21.00 1 2 3 4 5 6